

บทที่ 6

อิทธิพลของแนวความคิดสังคมนิยมต่อการปฏิวัติปี 1917

อุดมการณ์มาร์กซิสต์ที่มีอิทธิพลต่อระบบเศรษฐกิจของรัสเซีย

ในการที่จะศึกษาประวัติและความเป็นมาทางเศรษฐกิจของรัสเซียในศตวรรษที่ 20 จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงประวัติและความเป็นมาของพวกบอลเชวิค (Bolshevik) ผู้ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการปฏิวัติในปี ค.ศ. 1917 และได้เปลี่ยนระบบเศรษฐกิจทุนนิยมของรัสเซียมาเป็นระบบสังคมนิยม พวกบอลเชวิคส่วนมากได้รับอิทธิพลจากมาร์กซิสต์ ดังนั้นจึงควรได้ศึกษาเรื่องราวของมาร์กซิสต์โดยสังเขป

ลัทธิมาร์กซิสต์เป็นผลงานร่วมกันของบุคคล 2 คนคือคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx ค.ศ. 1818 - 1883) และฟรีดริช แองเกิลส์ (Friedrich Engels ค.ศ. 1820 - 1895)¹

คาร์ล มาร์กซ์ เป็นบุตรนายความชาวยิว เกิดที่เมืองแตรร์ (Trier) ประเทศเยอรมันนี และในระยะต่อมาเขาได้เปลี่ยนศาสนามานับถือศาสนาคริสต์ ขณะที่เขานักศึกษาในมหาวิทยาลัยในเยอรมันได้ทำงานเป็นนักหนังสือพิมพ์ และแสดงข้อคิดเห็นในแง่ที่เร้าให้ทำการปฏิวัติโจมตีลักษณะการปกครองในขณะนั้น เขาจึงถูกเนรเทศออกจากประเทศเยอรมันและไปใช้ชีวิตระยะหนึ่งในฝรั่งเศสและเบลเยียม ในที่สุดไปตั้งหลักแหล่งอยู่ที่ลอนดอน ประเทศอังกฤษ เขาได้ใช้เวลาทั้งหมดในการศึกษาค้นคว้าและเขียนหนังสือ บทความ ที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของแนวความคิดสังคมนิยม และขบวนการของสหพันธ์กรรมกรในศตวรรษที่ 19

ส่วนฟรีดริช แองเกิลส์ เป็นชาวอังกฤษเกิดในตระกูลชนชั้นกลางที่มีฐานะมั่งคั่ง เขาเป็นเจ้าของอุตสาหกรรมทอผ้าและโรงงานทอผ้าหลายแห่งในประเทศอังกฤษ แองเกิลส์เป็นผู้หนึ่งที่สนใจในแนวความคิดแบบสังคมนิยม เป็นผู้ที่ให้เงินอุดหนุนและอุปถัมภ์มาร์กซ์ตลอดเวลาและยังได้ร่วมมือในการเขียนหนังสือกับมาร์กซ์ด้วย

“ตามทฤษฎีระบบสังคมนิยม นั้น จะถือหลักว่าให้ทุกคนทำงานตามความสามารถ และได้ผลตอบแทนตามผลงาน ส่วนระบบคอมมิวนิสต์นั้นจะถือหลักว่าให้ทุกคนทำงานตามความสามารถ และได้ผลตอบแทนตามความต้องการ เมื่อถือตามนัยนี้ จะเห็นได้ว่าสหภาพโซเวียตก็ยังไม่เข้าสู่ระบบคอมมิวนิสต์ที่แท้จริง”

ผลงานสำคัญที่บุคคลทั้งสองเขียนร่วมกันคือแถลงการณ์คอมมิวนิสต์ (The Communist Manifesto) ซึ่งได้ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1848 จัดได้ว่าเป็นผลงานชิ้นหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อลัทธิสังคมนิยมมากที่สุด แต่ส่วนใหญ่มุ่งในการโฆษณาในเรื่องที่เกี่ยวกับการปฏิวัติ โครงสร้างของลัทธิเศรษฐกิจของมาร์กซ์อธิบายอย่างละเอียดในหนังสือ The Capital ซึ่งมีทั้งหมด 3 เล่ม จัดพิมพ์โดยแองเกลส์ในปี ค.ศ. 1867, 1893 และ 1894² แนวคิดของมาร์กซ์อาจจะสรุปออกได้เป็น 4 ด้าน คือ³

1. ปรัชญาทั่ว ๆ ไปของปรากฏการณ์ทุกประการ
2. ทฤษฎีประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ
3. การวิจารณ์ระบบนายทุน
4. การทำนายพัฒนาการสังคมของมนุษย์ในอนาคตที่จะไปสู่ความสมบูรณ์แบบที่แท้จริง (Ultimate perfection)

อุดมการณ์ของลัทธิมาร์กซิสม์

คาร์ล มาร์กซ์ และ ฟรีดริช แองเกลส์ ได้วางอุดมการณ์ของลัทธิมาร์กซิสม์ไว้ดังนี้

1. ประชาชนต้องทำงานเพื่อสังคมตามความสามารถของตน และควรได้รับการตอบแทนด้วยผลผลิตแห่งงานของตนตามความจำเป็นของตน
2. เอกชนไม่ควรมึกรรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน
3. เพื่อประโยชน์ของลัทธิคอมมิวนิสต์นี้ งานสมองก็ดี งานฝีมือก็ดี ถือว่ามีความสำคัญในระดับเดียวกัน

ตามปรัชญาของมาร์กซ์ ถือว่าเศรษฐกิจเป็นเครื่องกำหนดความรู้สึกนึกคิดและสภาวะความเป็นอยู่ของมนุษย์ นั่นคือเศรษฐกิจเป็นเครื่องกำหนด (economic determinism) ซึ่งรวมทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นปรากฏการณ์ของมนุษยชาติเอาไว้ เขาสรุปว่ากลไกทางประวัติศาสตร์ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์กรของมนุษยชาติ ก็คือการต่อสู้ของชนชั้น ความขัดแย้งระหว่างผู้เอาใจเอาเปรียบและผู้ถูกเอาเปรียบในทุกสังคม

ตามทฤษฎีพัฒนาการเศรษฐกิจของมาร์กซ์ ระบบเศรษฐกิจและสังคมในประวัติศาสตร์อาจแบ่งออกได้เป็น 5 ระยะ คือ

1. สังคมแรกเริ่ม (Primitive Communal Society) เป็นสังคมที่บุคคลในสังคมจะถูกบังคับให้อยู่ร่วมกัน เป็นเจ้าของร่วมกัน ทำมาหากินร่วมกัน

2. สังคมที่มีการใช้ทาส (Slavery Society) สังคมนี้อิวิวัฒนาการมาจากสังคมแรกเริ่ม เป็นสังคมทาส การผลิตมีลักษณะเป็นการประกอบกรส่วนตัว มีทั้งการทำงานโดยตนเองและโดยการใช้อาศัย คนในสังคมแบ่งเป็น 2 ชั้น คือ เจ้าของทุนและทาส การขัดแย้งกันระหว่างบุคคลสองชั้นเป็นจุดอ่อนของสังคม และสังคมนี้อิสิ้นสุดลงเพราะการต่อสู้ระหว่างชน 2 ชั้นนี้

3. สังคมระบบศักดินา (Feudal Society) ที่ดินเป็นหลักฐานสำคัญของสังคมแบบนี้ ชาวนาเป็นผู้ผลิต ผู้เป็นเจ้าของคือพวกขุนนางเจ้าของที่ดินซึ่งเป็นชนชั้นปกครอง ยิ่งกว่านั้นความเจริญทางด้านกรผลิตได้ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว เพราะมีการปฏิวัติอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 18 และ 19 จึงเกิดมีเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งถือว่าเป็นชนชั้นใหม่ในสังคมและถือว่าเป็นนายทุนในสังคมนี้อิจึงมีการต่อสู้ระหว่างนายทุนหรือพวกขุนนางกับคนงานหรือพวกไพร่ จึงเป็นเหตุให้สังคมนี้อิเปลี่ยนไปเป็นสังคมนายทุนเร็วขึ้น

4. สังคมนายทุน (Capital Society) หรือระบบทุนนิยม (Capitalism) ในสังคมนี้อิมีชน 2 ชั้นคือชนชั้นกรมาชีพ (proletariat) และชนชั้นนายทุน (bourgeoisie) นายทุนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ชนชั้นกรมาชีพคือคนงานที่ทำงานเพื่อรับค่าจ้างโดยขายแรงงาน ทุนจะอยู่ในมือของคนส่วนน้อยคือนายทุน ผลประโยชน์ของนายทุนคือกำไร ซึ่งพวกสังคมนิยมถือว่าเป็นการขูดรีด ดังนั้นในสังคมนี้อิจะเกิดการต่อสู้ระหว่างชน 2 ชั้นอย่างรุนแรง

5. ลัทธิสังคมนิยม (Socialism) คลุมไปถึงลัทธิคอมมิวนิสต์ ผู้ที่เป็นเจ้าของเครื่องมือในการผลิตคือสังคม ชนชั้นปกครองคือสังคมซึ่งหมายถึงประชาชนทั้งหมด ในสังคมนี้อิชนชั้นที่ทำงานทั้งหลายจะโค่นระบบนายทุน และพวกกรรมาชีพขึ้นปกครอง ไม่มีการต่อสู้ระหว่างชนชั้นเพราะไม่มีชนชั้นอีกต่อไป

ในทัศนะของมาร์กซ์ ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมหรือขั้นต่อมาคือคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็นวิวัฒนาการขั้นสุดท้าย เพราะไม่มีการต่อสู้ระหว่างชนชั้น (class struggle) อีกต่อไปเนื่องจากเป็นระบบสังคมที่ไม่มีชนชั้น (classless society) แต่อย่างไรก็ตามก่อนการเปลี่ยนแปลงจากระบบนายทุนเป็นสังคมนิยม มาร์กซ์เห็นว่าควรมีความเจริญในทางอุตสาหกรรมเสียก่อน เพราะการอุตสาหกรรมจะช่วยให้กรรมาชีพและคนงานรวมตัวกันได้มั่นคงและภายใต้ระบบทุนนิยม สุดท้ายกลไกการดำเนินงานของระบบทุนนิยมเองจะเป็นสิ่งที่ทำลายระบบทุนนิยม

ทฤษฎีทางเศรษฐกิจของพวกมาร์กซิสต์

ทฤษฎีที่มาร์กซ์ใช้นำมาอธิบายว่าระบบนายทุนทำลายตนเอง ก็คือทฤษฎีมูลค่าส่วนเกิน (Theory of Surplus Value) และทฤษฎีมูลค่าของแรงงาน (Labour Theory of Value) ในความคิดของมาร์กซ์เห็นว่าสิ่งของจะมีค่าหรือไม่ขึ้นอยู่กับ 2 ประการคือ

1. ของนั้นมีประโยชน์หรือไม่ เป็นสิ่งที่ต้องการหรือเปล่า
2. ของสิ่งนั้นต้องใช้แรงงานในการผลิตหรือไม่

ทฤษฎีเศรษฐกิจของมาร์กซ์ ย้ำว่าคุณค่าของสิ่งของและสินค้าต่าง ๆ เกิดขึ้นจากแรงงาน และระบบเศรษฐกิจในวลาหนึ่ง ๆ สามารถผลิตได้มูลค่าเกินกว่าความจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของคนงานและมูลค่าของวัตถุดิบและทุนที่ใช้ในการผลิตนั้น ๆ มาร์กซ์เรียกส่วนเกินนี้ว่า “surplus value” หรือมูลค่าที่ผลิตได้เกิน ซึ่งส่วนนี้จะตกเป็นของนายทุน นอกจากนี้การแข่งขันกันเองทำให้นายทุนต้องสะสมทุนมากขึ้น ขณะเดียวกันการสะสมทุนมากขึ้นทำให้นายทุนมารวมกันอยู่ในมือนายทุนไม่กี่คน นายทุนซึ่งแข่งขันสู้ไม่ได้ก็จะสลายตัวกลายเป็นชนชั้นกรรมาชีพไป นอกจากนี้จากการนำเอาเทคนิคใหม่ ๆ หรือเครื่องจักรมาใช้ ทำให้ใช้แรงงานน้อยลงก่อให้เกิดคนว่างงานมากขึ้น นายทุนก็สามารถต่อรองลดค่าจ้างของกรรมกรลงไปอีก ทำให้กรรมกรได้รับความทุกข์ยาก เมื่อถึงจุดหนึ่งพวกกรรมกรก็จะรวมกันโค่นพวกนายทุน

จากแนวความคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มาร์กซ์ได้อธิบายถึงการดำเนินการเศรษฐกิจในรูปแบบที่เรียกว่าเศรษฐกิจสังคมนิยม (Socialist Economy) โดยมุ่งถึงการขัดแย้งภายในของระบบนายทุน ซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่จุดจบและแทนที่ด้วยสังคมนิยมอันเป็นรูปแบบที่ดีที่สุดขององค์กรทางเศรษฐกิจ แต่อย่างไรก็ตามมาร์กซ์ก็ไม่ได้สาธิตระบบหรือแบบของสังคมนิยมที่เขาเห็นว่าดีเยี่ยมไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งวิธีการที่จะจัดการกับระบบเศรษฐกิจดังกล่าวนี้

อันที่จริงแล้วสภาพของรัสเซียนั้นแตกต่างจากทฤษฎีของมาร์กซ์ มาร์กซ์เองก็ไม่เคยคิดว่ารัสเซียจะเป็นประเทศที่ทำการปฏิวัติโค่นล้มระบบนายทุน เพราะรัสเซียยังไม่ก้าวเข้าสู่สังคมนายทุนอย่างสมบูรณ์ และการปฏิวัติบอลเชวิคในปี ค.ศ. 1917 ก็เป็นการปฏิวัติของชนชั้นกลาง ไม่ใช่การปฏิวัติของพวกกรรมกร เพราะว่าเป็นขณะนั้นกรรมกรของรัสเซียยังคงมีน้อย ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศคือชาวนา ซึ่งเป็นผู้ที่อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้

ลัทธิมาร์กซ์นิยมแทรกซึมเข้าสู่รัสเซีย

ลัทธิมาร์กซ์เริ่มเป็นที่รู้จักกันและได้รับการเผยแพร่ในรัสเซียในตอนกลางศตวรรษที่ 19 โดยผ่านทางพวกนักศึกษาและปัญญาชนที่ถูกเนรเทศออกไปจากรัสเซีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่หลบไปอยู่ที่สวิตเซอร์แลนด์ และได้มีโอกาสติดต่อกับนักสังคมนิยมทั้งหลาย ได้ศึกษาผลงานของมาร์กซ์แปลออกเป็นภาษารัสเซีย นำมาเผยแพร่ในหมู่นักศึกษาเช่น มิเกล บาคุนิน (Mikhail Bakunin) ได้ตีพิมพ์แถลงการณ์คอมมิวนิสต์ออกเป็นภาษารัสเซียในปี ค.ศ. 1860 และต่อมาในปี ค.ศ. 1872 ได้จัดพิมพ์ The Capital นอกจากนี้ยอร์ช เพลคานอฟ ได้พิมพ์งานของมาร์กซ์ออกเผยแพร่

แพร่ในปี ค.ศ. 1884 และในปี ค.ศ. 1894 ปีเตอร์ สตรูฟ (Peter Struve) เขียนเรื่องเกี่ยวกับลัทธิมาร์กซ์ ที่ผ่านการเซนเซอร์ของรัสเซีย⁴ ดังนั้นในปลายศตวรรษที่ 19 นั้นเองลัทธิมาร์กซ์จึงเป็นที่รู้จักและแพร่หลายในรัสเซีย จากสถานการณ์ในรัสเซียในขณะนั้นส่งเสริมให้ความนิยมในมาร์กซ์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากการที่อุตสาหกรรมขยายตัวขึ้น จำนวนคนงานที่ทำงานในโรงงานเพิ่มขึ้นมาก การโฆษณาจึงได้ผล

ความเป็นมาของบอลเชวิค

กลุ่มมาร์กซ์กลุ่มแรกคือพวกนารอดนิก (Narodniks) ผู้ซึ่งต้องการจะเปลี่ยนแปลงสถานะของชาวนารัสเซียและการเกษตรให้ดีขึ้น พวกนี้เรียกอีกชื่อหนึ่งว่าพวก Intelligentsia เริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่ในปี ค.ศ. 1860 ส่วนใหญ่เป็นพวกที่มีการศึกษาดี และเห็นว่าระบบการปกครองแบบสังคมนิยมเท่านั้นที่เหมาะสมกับรัสเซีย และรัสเซียสามารถที่จะหลีกเลี่ยงพัฒนาการของระบบนายทุนได้ โดยการดำเนินการตามวิธีทางแบบของรัสเซียเอง โดยเห็นว่าคอมมูนของชาวนาที่มีอยู่อาจจะเป็นรูปแบบของระบบสังคมนิยมในอนาคตที่เหมาะสมกว่าระบบนายทุนคือ รัสเซียสามารถพัฒนาโดยผ่านขั้นตอนของสังคมนักคิดเข้าสู่ระบบสังคมนิยมเลยทีเดียว ด้วยเหตุนี้พวกนารอดนิกซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัย จึงเริ่มออกเดินทางสู่ชนบทเพื่อปลุกฝังลัทธิสังคมนิยมแก่ชาวนา แต่ไม่เป็นผลพวกนี้จึงหันกลับมาเข้าร่วมในขบวนการปฏิวัติของนักสังคมนิยม เรียกตัวเองว่าพวกป๊อปปูลิสต์ (Populists) ในปี ค.ศ. 1877 ก็ได้มีการจัดตั้งองค์การสังคมนิยมองค์การแรกในรัสเซียคือองค์การที่ดินและเสรีภาพ (Land and Liberty) แต่ 2 ปีต่อมาสมาชิกในองค์การนี้เกิดแตกแยกในปัญหาการเมืองออกเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายที่ต่อต้านการใช้กำลังแต่สนับสนุนการโฆษณาชวนเชื่อปลุกปั่นคือฝ่าย Black Repartition และอีกฝ่ายคือพวกเจตนาธรรมเปวงชน (People's Will) สนับสนุนการฆาตกรรมทางการเมืองเป็นเครื่องมือ พวกนี้ตั้งตนเป็นปรปักษ์ต่อระบบสมบูรณาญาสิทธิราชทำการก่อกบฏและลอบปลงพระชนม์พระเจ้าซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 2 ในปี ค.ศ. 1881

แนวความคิดของพวกนารอดนิกเกี่ยวกับสังคมนิยม จะเห็นว่าตรงข้ามกับความคิดของมาร์กซ์และพวกนักสังคมนิยมในรัสเซียขณะนั้น ซึ่งมีความเห็นว่าการปฏิวัติไปสู่ระบบสังคมนิยมนั้นจะต้องเป็นไปตามขั้นตอน และผ่านพัฒนาการของระบบนายทุนเสียก่อน ด้วยเหตุนี้บรรดานักปฏิวัติในรัสเซียในทศวรรษสุดท้ายของศตวรรษที่ 19 จึงพยายามที่จะรวมกลุ่มกรรมกรเสียก่อนอันเป็นหนทางที่จะนำไปสู่การปฏิวัติทางสังคมนิยม

บุคคลที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อพวกสังคมนิยมรัสเซีย นั่นคือเพลคานอฟ ซึ่งนับได้ว่าเป็นบิดาของมาร์กซิสม์ในรัสเซีย เขาไม่เห็นด้วยกับพวกนารอดนิก เนื่องจากชาวนาเป็นกลุ่มอนุรักษนิยมของสังคมพื้นฐานซึ่งอยู่ห่างไกลจากชนชั้นกลางและกรรมกร การปฏิวัติที่จะเกิดขึ้นในรัสเซียระยะแรกจะต้องเป็นการปฏิวัติของพวกนายทุนชนชั้นกลาง ดังนั้นสิ่งสำคัญจะต้องทำลายระบบศักดินา และกระตุ้นให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรม เมื่อสังคมนายทุนพัฒนาไปแล้วก็จะถึงเวลาสำหรับการปฏิวัติของกรรมกร ฉะนั้นความคิดของพวกนารอดนิกที่จะข้ามขั้นตอนจากระบบศักดินาไปสู่ระบบสังคมนิยมโดยชาวนาเป็นผู้นำ โดยไม่ผ่านระบบนายทุนและไม่มีการสร้างกรรมกรที่เข้มแข็งจึงเป็นเรื่องเพ้อฝันเกินไป เพลคานอฟเห็นว่ารัสเซียจะต้องผ่านระบบนายทุนก่อนและคงงานอุตสาหกรรมหรือชนชั้นกรรมาชีพ จะเป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญมิใช่ชาวนา การต่อสู้จะต้องกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งเสรีภาพทางการเมือง และกรรมกรจะพอใจแต่การต่อสู้ทางเศรษฐกิจอย่างเดียวไม่ได้ นั่นคือจะต้องทำการปฏิวัตินายทุนในรัสเซียเสียก่อน เมื่อระบบทุนนิยมพัฒนาไปแล้ว จึงจะมีการปฏิวัติสังคมนิยมหรือการปฏิวัติโดยชนชั้นกรรมาชีพ และเพลคานอฟก็ได้เป็นผู้จัดตั้งหรือเป็นผู้นำกลุ่มองค์การปลดปล่อยกรรมกร (Emancipation of Labour)

บุคคลที่สำคัญอีกผู้หนึ่งที่เห็นด้วยกับเพลคานอฟคือวลาดีมีร์ อิลลิช อูเลียโนฟหรือเลนิน (Vladimir Ilyich Ulianov or Lenin) ผู้ซึ่งต่อมาเป็นผู้นำของบอลเชวิค เขาเป็นผู้นำของนักปฏิวัติในรัสเซีย เป็นผู้ริเริ่มอุดมการณ์ที่เรียกว่า Marxism-Leninism เลนินได้ทำการศึกษาลัทธิมาร์กซ์อย่างจริงจังในปี ค.ศ. 1889 หลังจากที่เขาถูกตัดสินประหารชีวิตเพราะมีส่วนพัวพันกับการลอบปลงพระชนม์พระเจ้าซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 2 เขาได้ร่วมมือกับมาร์ตอฟ (Julius Martov ค.ศ. 1873 - 1923) ซึ่งต่อมาเป็นผู้นำเมนเชวิค จัดตั้ง “สหภาพการต่อสู้เพื่อการปลดแอกชนชั้นคนงานแห่งเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก” (St. Petersburg Union of Struggle for the Liberation of Working Class) เพื่อเผยแพร่แนวความคิดของมาร์กซ์ในหมู่กรรมกร แต่ก็ดำเนินงานภายในขอบเขตจำกัดเพราะทางการสอดส่อง ต่อมาเลนินก็ได้เข้าเป็นสมาชิกพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย (Social Democratic Party) ซึ่งเพลคานอฟเป็นหัวหน้า และเปิดประชุมครั้งแรกที่มินสค์ในเดือนมีนาคม ปี 1898 ต่อมาเลนินถูกจับและถูกเนรเทศไปอยู่ไซบีเรีย ในช่วงเวลานี้เขาได้ใช้เวลารวบรวมเอกสารต่าง ๆ เขียนหนังสือการพัฒนาระบบนายทุนในรัสเซีย (The Development of Capitalism in Russia) ซึ่งเป็นหนังสือที่โจมตีพวกป็อบูลิสต์และยืนยันว่าระบบนายทุนตามแบบยุโรปตะวันตกได้เกิดขึ้นแล้วในรัสเซีย อันเป็นสภาวะการณ์ที่สำคัญของการพัฒนาทางสังคมที่มาร์กซ์ได้ทำนายไว้

สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่เลนินได้ขยายเพิ่มเติมลัทธิมาร์กซ์และมีอิทธิพลต่อสังคมนิยมรัสเซียในปัจจุบันคือ แนวความคิดของเขาในจุลสารชื่อ “Imperialism” ที่ระบุว่าประมาณ ค.ศ.

1900 ระบบนายทุนในยุโรปและอเมริกาจะเข้าสู่ก้าวใหม่นั้นคือระบบจักรวรรดินิยม หรือการผูกขาดของระบบนายทุน ซึ่งจะเข้าแทนที่ระบบการแข่งขันโดยเสรีที่ดำเนินอยู่ใน ค.ศ. 1860 - 1870 ผลผลิตจะมีจำนวนมากขึ้น และอยู่ในกำมือของผู้ลงทุนที่มีเงินทุนมากจำนวนไม่กี่ราย ซึ่งจะก่อให้เกิดระบอบคณาธิปไตยทางการเงินซึ่งจะเป็นผู้ควบคุมวิธีการ การดำเนินงานตลอดทั้งโครงสร้างของผลผลิตต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจอันสลับซับซ้อน โดยผ่านทาง การเข้าควบคุมธนาคารซึ่งเป็นผู้รักษาและเป็นผู้ตัดสินใจในการจัดจำหน่ายเงินทุนและสินเชื่อที่ยอมให้เฉพาะผู้ผลิตบางคน และอาจจะปฏิเสธกับบางคน ซึ่งเมื่อถึงขั้นนี้แล้วก็เป็นการแยกให้เห็นชัดว่าเป็นผู้ที่มีเงินทุนและผู้ไม่มีเงินทุน ผู้ให้เงินทุนหรือผู้ให้กู้เป็นผู้ที่มีเงิน ให้เงินทุนแก่ผู้ไม่มีและสามารถเพิ่มพูนเงินโดยไม่ต้องดำเนินการอะไรนอกจากให้เงินทุน และผู้ลงทุนเป็นผู้ใช้หรือจัดการกับเงินทุนจริง ๆ

ประเทศนายทุนทั้งหลายที่เจริญมั่งคั่งแล้วก็จะเริ่มก้าวเข้าสู่ยุคจักรวรรดินิยม เหตุผลก็เนื่องมาจากว่าอัตราผลกำไรในการลงทุนในประเทศที่ได้รับค่อนข้างต่ำลง จึงได้มีการกระจายทุนไปลงทุนในประเทศที่ยังล้าหลังซึ่งจะทำให้ได้รับผลกำไรสูงขึ้น ทั้งนี้เพราะที่ดิน ค่าจ้าง วัตถุดิบมีราคาถูก อันเป็นสาเหตุให้เกิดการแข่งขันของพวกจักรวรรดินิยม ในขณะที่เลนินกำลังเขียนเรื่องนี้อยู่นั้นเป็นศตวรรษที่ 20 ที่มีการต่อสู้ในระหว่างบรรดามหาอำนาจนายทุนซึ่งพยายามที่จะมีส่วนในการคุมโลก เป็นสมัยที่มีการเอาใจเปรียบกันระหว่างชาติ ซึ่งในสถานการณ์ดังกล่าวเลนินเห็นว่า จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโดยที่พวกคนงานที่ถูกเอาเปรียบในผลกำไร และจากชาติที่ถูกแสวงหาผลประโยชน์ก็จะลุกขึ้นปฏิวัติทำการล้มล้างระบบนายทุน ยิ่งกว่านั้นเลนินได้ชี้ให้เห็นความจำเป็นที่จะต้องใช้การปฏิวัติอย่างรุนแรง เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมที่จะนำมาซึ่งการเผด็จการของชนชั้นกรรมาชีพ และแล้วจะเกิดรัฐใหม่ขึ้นจากผลของการล้มล้างนายทุน สุดท้ายแล้วเมื่อเข้าสู่ระบอบคอมมิวนิสต์รัฐก็จะสลายตัวไป

แนวความคิดของเลนินเกี่ยวกับการจัดการเศรษฐกิจภายในของรัฐสังคมนิยมเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง และจัดได้ว่าเป็นระยะเริ่มต้นของระบอบคอมมิวนิสต์ที่ถือว่า ประชาชนทุกคนจะต้องเปลี่ยนไปเป็นลูกจ้างและคนงานของรัฐในรูปของ Syndicate ซึ่งถือว่ากรรมกรเป็นผู้ควบคุมอุตสาหกรรมของประเทศรวมทั้งการกระจายรายได้และการบริโภค ซึ่งในรูปนี้ทุกคนจะทำงานเท่ากันและทำงานในส่วนของตนเป็นประจำและรับค่าจ้างเท่ากัน วิธีการจัดระบบเศรษฐกิจแบบนี้เป็นหลักการที่ดำเนินในสหภาพโซเวียตภายหลังจากการปฏิวัติในปี 1917

ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 นี้เองที่มาร์กซ์กำลังเป็นที่นิยมทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขบวนการได้ดินได้มีการจัดตั้งองค์การมาร์กซ์ตามเมืองและเขตอุตสาหกรรมสำคัญ ๆ ของรัสเซีย การนัดหยุดงานเพื่อการต่อรองเป็นที่แพร่หลาย ในระยะแรกขบวนการมาร์กซ์มีจุดหมายทาง

การเมืองที่จะทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยชนชั้นกรรมาชีพ แต่จากสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น สภาพการณ์นัดหยุดงานเพื่อการต่อสู้กับค่าจ้างที่สูงขึ้น และภาวะการทำงานที่ตึงเครียดจึงทำให้เห็นว่าจุดมุ่งหมายทางเศรษฐกิจจะนำไปสู่จุดมุ่งหมายทางการเมืองได้ ดังนั้นเป้าหมายในระยะนี้จึงมุ่งทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง ในเวลาเดียวกันพวกผู้นำและปัญญาชนที่นิยมมาร์กซ์ก็ได้รวมตัวกัน ซึ่งได้รับผลสำเร็จภายใต้การนำและดำเนินการของเลนิน ได้มีการออกหนังสือพิมพ์อิสกรา (Iskra = Spark) ในปี ค.ศ. 1900 เพื่อเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานที่จะเผยแพร่และเข้าควบคุมองค์การต่าง ๆ ในปี ค.ศ. 1903 ได้มีการเปิดประชุมคองเกรสครั้งที่สองที่บรัสเซลส์ แต่จากการประชุมครั้งนี้ทำให้มีการแตกแยกเป็น 2 ฝ่าย เนื่องจากความขัดแย้งทางลัทธิและปัญหาในเรื่องการรับสมาชิก ฝ่ายเสียงข้างมากมีเลนินเป็นผู้นำเรียกว่าบอลเชวิค (Bolshevik) ฝ่ายข้างน้อยเรียกว่าเมนเชวิค (Menshevik)

ขณะที่พวกนิยมมาร์กซ์แตกแยกกันนั้น ในปี ค.ศ. 1905 ก็ได้เกิดองค์กรที่เรียกว่า เซมสตา (Zemstva) ซึ่งเป็นองค์กรปกครองตนเองส่วนท้องถิ่นของชนชั้นอาชีพทั้งหลายซึ่งได้แก่พวกเจ้าของที่ดินและปัญญาชน แต่กระนั้นก็ยังไมอาจเรียกได้ว่าเป็นองค์กรของพวกนายทุนอุตสาหกรรม และจากการที่เกิดองค์กรนี้เองทำให้รัสเซียก้าวเข้าสู่ช่วงเวลาของการปฏิวัติพวกชนชั้นต่าง ๆ เริ่มแสดงออกถึงความไม่พอใจในระบบการปกครอง ประกอบกับที่รัสเซียแพ้สงครามญี่ปุ่น ความไม่สงบจึงเกิดขึ้นและที่ร้ายแรงก็คือรัฐบาลได้ทำการระดมยิงประชาชนที่เดินขบวนในวันที่ 22 มกราคม ปี 1905 ซึ่งเรียกว่าวันอาทิตย์นองเลือด ซึ่งเป็นผลร้ายต่อพระเจ้าซาร์และรัฐบาล เพราะทำให้ชนชั้นกรรมาชีพและประชาชนทั่วไปเริ่มเชื่อและเห็นใจพวกที่นิยมลัทธิมาร์กซ์ และในกลางปี 1905 พวกชาวนาได้ก่อการจลาจลแข็งข้อกับรัฐบาล ทหารบางหน่วยก็ทำการขบถ ความวุ่นวายเกิดขึ้นทั่วไป ขบวนการปฏิวัติต่าง ๆ ได้ร่ำร่ำและยุ้งให้ประชาชนทั่วไปนัดหยุดงานประท้วงรัฐบาล ในเวลาเดียวกันคนงานในซันต์ปีเตอร์สเบิร์กก็ได้จัดตั้งองค์กรขึ้นเรียกว่าโซเวียต (Soviet) โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การนัดหยุดงานทั่วไปดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ แม้รัฐบาลจะได้ปรับปรุงแก้ไขการปกครองแต่ก็ยังไม่เป็นที่พอใจของพวกฝ่ายค้าน เช่น พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย ประกอบกับเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ในปี ค.ศ. 1914 รัสเซียจึงต้องเผชิญกับมรสุมทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้เองจึงเกิดการปฏิวัติในปี 1917

ขบวนการสำคัญสำหรับการปฏิวัติปี 1917 คือพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย ซึ่งผู้นำคือเพลคานอฟ มีความเชื่อว่าการเปลี่ยนสังคมของรัสเซียจากสภาพที่เป็นอยู่เดิมมาเป็นแบบสังคมนิยมจะต้องดำเนินไปตามที่มาร์กซ์วางเอาไว้ ในศตวรรษที่ 19 สังคมรัสเซียส่วนใหญ่เป็นสังคมเกษตรกรรม อุตสาหกรรมเป็นของใหม่ ฉะนั้นรัสเซียต้องรอเวลาให้อุตสาหกรรมขยายเพื่อให้ชนชั้น

กรรมกรเป็นชนชั้นที่เป็นปีกแฉ่น สามารถจะทำการโค่นระบบนายทุนลงได้ และสถาปนาระบบสังคมนิยม เฟลคานอฟเชื่อเช่นเดียวกับมาร์กซ์ที่บอกว่า พวกที่โค่นนายทุนได้ต้องเป็นพวกชนชั้นกรรมมาชีพ บรรดากรรมกรในโรงงานทั้งหลายซึ่งในระยะนั้นเป็นของใหม่สำหรับรัสเซีย

ในปี 1912 พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยซึ่งได้แบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายก็ได้แตกแยกกันอย่างเด็ดขาด พวกเมนเชวิคนำโดยมาร์ตอฟมีความเห็นตามแนวของเฟลคานอฟที่ว่าต้องใช้ขบวนการวิวัฒนาการอันเป็นไปตามลำดับ ส่วนพวกบอลเชวิคซึ่งมีเลนินเป็นผู้นำมีความเห็นว่าถึงแม้อุตสาหกรรมในรัสเซียจะล่าหลังยุโรป แต่ก็พอที่จะผลิตกรรมกรซึ่งพอที่จะมีความสามารถเป็นนักปฏิวัติได้ สำหรับเลนินไม่ได้เป็นมาร์กซิสต์แต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังสามารถเพิ่มความคิดของเขาเข้าไปด้วย เช่นบอกว่าลัทธิจักรวรรดินิยมเป็นวิวัฒนาการขั้นสุดท้ายของลัทธิทุนนิยมซึ่งจะต้องกำจัดไป

สรุปสภาพของรัสเซียก่อนการปฏิวัติ 1917

ระยะนั้นรัสเซียมีการพัฒนาทางอุตสาหกรรม มีกรรมกรเพิ่มจำนวนขึ้นพอสมควร พรรคการเมืองในขณะนั้นก็มีพรรคปฏิวัติสังคม (Social Revolutionary Party) พรรคคู่แข่งที่สำคัญคือพรรคคาเดต (Kadet) ซึ่งเป็นพวกเสรีที่ก้าวหน้า และพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย (บอลเชวิค) ซึ่งมีนโยบายเป็นสังคมนิยม ต้องการให้รัฐเป็นเจ้าของในกิจการทางเศรษฐกิจของเอกชน ไม่ส่งเสริมกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของเอกชน ส่งเสริมผลประโยชน์ของชาวนา ต้องการให้ที่ดินรวมกันเป็นของรัฐ ให้ชาวนาร่วมกันทำกินในที่ดินรวมกันที่เรียกว่า เมอร์ (Mirs)

การปฏิวัติเริ่มขึ้นในเดือนมีนาคม ปี ค.ศ. 1917 ซึ่งเรียกว่า The March Revolution สาเหตุที่นำไปสู่การปฏิวัติ

1. สงครามที่รัสเซียดำเนินกับเยอรมัน ร่วมกับพันธมิตรทำให้เกิดความไม่พอใจในหมู่ประชาชนที่ต้องการสันติภาพ
2. สภาพเศรษฐกิจที่ยุ่งยากลำบาก ขาดแคลนอาหาร กรรมกรรายได้น้อยไม่พอประทังชีพ ชาวนาก็อยู่ในสภาพเดียวกัน
3. พระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ไม่ให้ออกาสแก่ประชาชน ถึงแม้ว่าจะมีสภาดูมา แต่สภาก็เป็นเครื่องมือของกษัตริย์ ถ้าสภาแข็งข้อก็จะถูกยุบ

สาเหตุที่ก่อให้เกิดจุดเดือด คือประชาชนได้เดินขบวนเรียกร้องให้พระเจ้าซาร์ช่วยเหลือในเรื่องเดือดร้อน ความยากจน กรรมกรในโรงงานในเมืองเบโตรกราดนัดหยุดงานในเดือนกุมภาพันธ์ 1917 พระเจ้าซาร์แทนที่จะแก้ไขกับใช้วิธีปราบปรามและปิดสมัยประชุมสภาดูมาในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ แต่สภาก็ได้จัดประชุมกันอย่างไม่เป็นทางการ และในวันที่ 12 มีนาคม

1917 สภาตุมา ก็ได้จัดตั้งคณะกรรมการบริหารขึ้นเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบในการแก้ไขวิกฤติ-
การณ์ และในวันเดียวกันผู้แทนกรรมกร ทหาร สมาชิกพรรคต่าง ๆ ที่ดำเนินนโยบายสาย
กลาง และพรรคสังคมนิยมฝ่ายซ้าย ก็ได้ประชุมจัดตั้งโซเวียตของผู้แทนคนงาน (Soviet of
Workers' Deputies) ขึ้น และเพื่อป้องกันเหตุร้ายคือการปฏิวัตินองเลือดซึ่งมีท่าทีว่าจะเกิดขึ้น
คณะกรรมการบริหารของสภาตุมาจึงได้ตกลงทำการจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวขึ้นในวันที่ 15 มีนาคม
1917 โดยมีเจ้าชายลวอฟ (Prince Lvov) เป็นนายกรัฐมนตรี มีนายอเล็กซานเดอร์ เคอเรนสกี
(Alexander Kerensky) หัวหน้าพรรคปฏิวัติสังคมนิยมเป็นรัฐมนตรียุติธรรม

ปัญหาของรัฐบาลใหม่

วันที่ 15 มีนาคม 1917 พระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ยอมรับรองรัฐบาลใหม่และต่อมาก็ทรง
สละราชสมบัติ ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชจึงสิ้นสุดลงเปลี่ยนการปกครองเป็นแบบสาธารณรัฐ
อย่างไรก็ตามความแตกแยกก็ยังคงมีอยู่

สภาโซเวียตในเมืองเปโตรกราดเกิดการขัดแย้งระหว่างกันเอง และมีการเรียกร้องให้
สภาทำสัญญาสันติภาพและต้องการให้มีการตั้งโซเวียตแบบเดียวกันกับในเปโตรกราดขึ้นทั่วประเทศ
และทหารทุกคนจะต้องรับคำสั่งของโซเวียต ทำให้เกิดการแตกร้างและจลาจล รัฐบาลไม่
สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ รวมทั้งปัญหาเรื่องสงครามกับเยอรมันที่ดำเนินอยู่
รัฐบาลจึงได้ลาออกและเปิดโอกาสให้จัดตั้งรัฐบาลใหม่โดยมีนายอเล็กซานเดอร์ เคอเรนสกี
เป็นนายกรัฐมนตรี แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลของนายเคอเรนสกี ก็ยังไม่สามารถจัดปัญหาเรื่อง
สงครามได้ สงครามยังคงดำเนินต่อไปรวมทั้งไปสงครามแก้ไขปัญหาระหว่างที่ลิเบียและซาวนาได้ก่อให้เกิด
เกิดความไม่พอใจทั่วไปทั้งทหาร กรรมกร และซาวนา

ต่อมาโซเวียตในเปโตรกราดอันเป็นสภาของกรรมกรและทหาร ได้รวมเอาซาวนาเข้า
ไปด้วย และภายในเดือนกันยายน ปี ค.ศ. 1917 โซเวียตแบบเดียวกับในเปโตรกราดก็ได้จัดตั้ง
ทั่วรัสเซีย และมีนโยบายสำคัญคือต้องการสันติภาพ และยึดเอาโรงงานอุตสาหกรรมมาเป็นของ
รัฐ ด้วยเหตุนี้เมื่อเลนินผู้ซึ่งถูกเนรเทศออกนอกรัสเซียแอบกลับเข้าประเทศ เขาได้ประกาศคำขวัญ
สันติภาพ ที่ดิน และขนมปัง (Peace Land and Bread) ในการปฏิวัติจึงได้รับความช่วยเหลือสนับสนุน
จากซาวนา กรรมกร และทหารจากสภาโซเวียต ซึ่งแข็งข้อมากขึ้นจนกระทั่งรัฐบาลควบคุมไม่ได้
การปฏิวัติบอลเชวิคเริ่มในเดือนพฤศจิกายน 1917 โดยให้โซเวียตที่เรียกว่า The All-Russians
Congress of the Soviet มีการประชุมทั่วประเทศแล้วทำการเข้ายึดอำนาจรัฐบาลจากเคอเรนสกี
เป็นผลให้นายเคอเรนสกีหนีไป และบุคคลที่เป็นหัวหน้าการปฏิวัติคือเลนิน ได้เป็นประธานของรัฐ-

บาลใหม่ที่เรียกว่า Board of People Commissar และมีรัฐสภาโซเวียต (Congress of Soviet) ซึ่งเสียงส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของพรรคบอลเชวิค ออกเสียงรับรองการปฏิวัติและมีหน้าที่เลือกตั้งคณะกรรมการบริหารกลางเรียกว่า Central Executive Committee ซึ่งมีหน้าที่เลือกคณะรัฐบาลและรับผิดชอบต่อรัฐสภาโซเวียต มีหน้าที่ออกกฎหมาย บุคคลสำคัญในคณะรัฐมนตรีคือเลนิน เป็นประธานหรือนายกรัฐมนตรี ทรอตสกี (Trotsky) เป็นรัฐมนตรีต่างประเทศ ภายหลังมีบทบาทในกระทรวงกลาโหม จัดตั้งกองทัพแดง (Red Army) และทำให้เป็นกองทัพของพรรคขึ้นอยู่กับพรรคคอมมิวนิสต์อย่างแท้จริง